

Derviš M. Korkut

ORIJENTALNI NATPISI NA PREDMETIMA ETNOGRAFSKE ZBIRKE MUZEJA GRADA SARAJEVA

Mnogo eksponata, a još više predmeta u sistematskoj zbirci ove ustanove, nosi natpise na turskom, arapskom i, rijetko, na perzijskom jeziku. To su, u prvom redu, oznake vlasnika i majstora koji je izradio taj predmet, a često je zabilježena i godina. Na oružju su ispisane još i invokacije i izreke, koje imaju apotropejsku namjenu. Ovakvi tekstovi su najčešći na velikim noževima (handžarima, jataganima) i na sabljama (ćordama), a gotovo svi su rađeni u našim krajevima i ističu se svojim neobično solidnim kovom čelika i zlatarskim ukrasima istančanog ukusa, svrsishodnim oblikom i elegancijom linije. Ti handžari, naročito oni što su ih izradivali sarajevski i fočanski majstori, gotovo su izreda prava umjetnička djela svoje struke. Na žalost, još nije napisana istorija naših metalnih zanata, a kad se bude pisala, odlično će poslužiti materijal iz ovoga muzeja, pored onog iz bogate zbirke Etnografskog odjeljenja Zemaljskog muzeja u Sarajevu i drugih javnih i privatnih kolekcija. Pored natpisa valjaće obratiti posebnu pažnju izradevinama na kojima, osim uobičajenih natpisa, imaju utisnuti žigovi (dagme) s imenima majstora. Baš ovakvo oružje, od kojeg na pojedinim komadima ima i po dvije dagme, gdjekad s različitim, a ponekad jednakim imenima, ističe se od ostalog po svojoj ljepoti izrade, po čemu se može zaključiti da su ga izradivali veoma vješti majstori. Takvi nisu pravili »pazariju« (serijsku robu), nego »smarlamu« (robu po narudžbi), kojom su se ponosili i označavali je svojom »dagmom« (turski damg-žig). Neki su pored imena unosili naziv »usta« (majstor), a jedan je stavljao titulu »kalfa«, što mu nije smetalo da izrađuje jedinstveno lijepe handžare, iako još nije zvanično bio majstor (usta).

Natpisi na oružju izrađivani su redovno ili u tehnici tauširanja zlatom ili graviranjem, a mnogo rjeđe pseudo-tauširanjem.

Upada u oči da su predmeti od mesinga svi uvezeni, osim nekoliko novijih (iz početka ovog vijeka). Potonje je izrađivao jedan domaći majstor, koji je kao iseljenik izučio obradu mesinga u Istanbulu, pa se poslije vratio i radio u Sarajevu, a pravio je većinom lustere po orijentalnim uzorima (urnecima). Isti je slučaj i s predmetima od tuča (bronz), koji se, izuzevši zvona (bronz), nisu izradivali u Sarajevu ni u drugim mjestima Bosne i Hercegovine.

U pogledu obrade bakra Sarajevo je prednjačilo drugim krajevima Jugoslavije, naročito u izradi savata na bakrenom sudu.

Natpisi na predmetima, koji su obrađeni u ovom pregledu, navedeni su onim redom kako su inventarisani i numerisani, i to samo oni na kojima ima kakav natpis (ili žig) na kojem orijentalnom jeziku, a ostali inventarski brojevi su ispušteni, jer na njima nema takvih oznaka.

INVENTAR I

ETNOGRAFSKE ZBIRKE MUZEJA GRADA SARAJEVA

4. Sahan (zdjela) s poklopcem, bakar. Zabilježeno samo ime vlasnika:
El-hadž Mehmed (Hadži Mehmed).
7. Sahan s poklopcem, bakar. Na oboma isti natpis:
Sahib Mustafa aga — sen 1225. (Vlasnik Mujaga 1225. h. g. = 1810.)
19. Bakrena časa, na kojoj je ispisano ime vlasnika:
Mehmed Emin-efendi Bosnevi — sene 1188. (1774. god.).
40. Demirlija od mesinga (žute mjedi), na kojoj je u sredini, pismom »neshi«, ugravirano 6 natpisa, svaki u odvojenom »dozu« (cartouche). Iako su slova krupna, natpisi su nečitljivi. Strani proizvod.
41. Demirlija od mesinga izrađena tehnikom savat. U sredini izvedeno »Mašaallah« (Ne bilo uroka), a oko toga u 2 reda sa po 8 kartuša ispisani kraći tekstovi koji nisu čitljivi.
43. Ibrik sa stilizovanim natpisima koji su nečitljivi.
50. Časica s natpisima unaokolo, ali se ne mogu pročitati.
58. Vaza od mesinga. Arapska izrada. Unaokolo ugravirani natpisi u 5 kartuša, ali prevše stilizovani, pa nečitljivi.
59. Vaza od mesinga. Arapska izrada. U gornjem dijelu 4, a u donjem 12 kartuša s arapskim tekstovima pisanim visokim pisma neshi. Previše stilizovano, pa nečitljivo.
60. Vaza od mesinga (arapske izrade). Isti slučaj kao sa brojem 58 i 59.
64. Kao i br. 60.
65. Velika bakrena vaza (tipa cache-pot) u koju se stavlja saksija sa cvijećem. Veoma pomna izrada, ukrasi arabeske, a među njima u 10 kartuša neshijom pisane izreke na turskom i arapskom jeziku ovim redom:
 1. En büyük neseb âdâbtir. (Najveće je plemstvo odgoj.)
 2. Vakt ile hüsn çabucak geçer. (Vrijeme i ljepota brzo prolaze.)
 3. El-mer'u adavvun li-mâ dzehile. (Čovjek je neprijatelj onom što ne zna.)

4. Asilzadenin kelâmi musarrahtir. (Koljenovičev govor je otvoren i jasan.)
5. Güzel söz düşmani teskin eder. (Lijepa riječ umiruje neprijatelja.)
6. Adem-ul ittifâki jûdžibu-l-fesâde. (Nesloga prouzrokuje smutnju.)
7. En iyisi peşkeş güzel söz. (Najljepši poklon je lijepa riječ.)
8. Gader ile kiliç padişaha cûnahtir. (Nasilje i sablja grehota su vladaru.)
9. Tecrübe, akli keskin yapar. (Iskustvo izoštri pamet.)
10. Ma'mûlât-i Bosna sene 1318. (Bosanski proizvod 1318. h. g. = 1900) — U salonu izložbe.
66. Časica od mesinga. Indijski rad s natpisom u nečitljivoj neshiji, ali se jasno vidi hadžr, god. 1120. (1708).
80. Leden od mesinga. Natpis u nečitljivoj neshiji.
84. Buhurdan (kadionica) od pozlaćena bakra s posrebrenom ornamentacijom. Izrada veoma vješta i ukusna, a primijenjene tri vrste tehnike: mušebak, graviranje i kakma. Na poklopcu upisano:
 Ja Wehhâb. (O ti što sve podaruješ!)
 i Ed-dun-jâ zewâle. (Svijet je prolazan.)
- Na trupu kadionice piše:
 Es-sidku nedžâtun. (Vjernost je spas.)
 Ja âlimen bi-hâli... kelâli. (O ti, što znaš moje stanje, ... moj jad.)
- Na stopi:
 Azze men kane 'aia-delle men tame'a. (Uzvišen (uzdignut) je ko je malim zadovoljan, a unižen ko je pohlepan (lakom, škrt).)
91. Hrišćansko kandilo iz Egipta, izrađeno od mesinga. Skulptura zmijske u propinjku. Natpis:
 Ve Rab-buhu-l-ganijju. (A njegov je gospodar bogat.)
- 105 i 106. Vaze od mesinga, izrađene u dvije tehnike (kakma i graviranje). Arapski natpisi u 14 kartuša nečitljivi, pošto su previše stilizovani, te se slijevaju s ornamentacijom.
109. Mesingana vaza arapske izrade. Natpisi u 7 kartuša nečitljivi, jer se slijevaju s ornamentalnim ukrasima.
125. Kaveni ibrik s poklopcem i drškom, koji se preklapa na dvoje (kad se stavlja u prtljagu). Krupni natpisi u dva reda (pismo neshi), ali ipak nečitljivi.
126. Kaveni ibrik kao i broj 125.

152. Čirak od mesinga, na kojem je pokretni čiračić.

Pri vrhu ugravirano:

Şüphesiz hakkı bulur Islâmla... (Bez sumnje
će Islamom naći istinu...)

Gornji dio stope: ime vlasnika (Šerif Salaheddin). Ispod toga
u dva reda urezani stihovi:

1. Tez reftar olanın pâyına damen dolaşır.
Erişir menzîl-i maksûda aheste revan.
(Ko brzo ide, skut mu se zaplete za nogu,
željenom konačistu stigne ko polako hodi.)
2. Kişi nokasanını bilmek kadar irfan olamaz.
Çeşm-i insaf gibi kâmilîne mizan olamaz.
(Ne može biti veće spoznaje od one kad čovjek
uvidi svoj nedostatak.
Ne može biti za prosvijetljen duh mjerila
kao što je njegovo uvidavno oko.)

153. Čirak poput onog pod br. 152. s kojim čini par. Pri vrhu
natpis:

Bu muzlim gece elinde var sabahı.
(U ruci ove mrkle noći ima njezina luća (zora).

Na stopi urezano (pri vrhu) ima vlasnika: Šerif Salaheddin.
Niže toga u dva reda ugravirano:

1. Dünyaya gelış hüner değildir,
Yüksel ki bir değildir.
(Nije teško doći na svijet, tj. nije se muka
roditi.
Uzdigni se nije jednako.)
2. Sa'yeyle ki, bi- hüner kalırsın.
Yüksel ki büyük kadar kilırsın.
(Potrudi se da ne ostaneš bez vještine.
Uzdigni se, pa ćeš ostati kolik' velik!)

Ovaj par čiraka nabavljen je od člana porodice Fadilpašića
(Šerifovića) iz Sarajeva. Izložen u Svrzinoj kući.

169. Veliki luster od mesinga obješen o najvišu tačku kubeta na
izložbi. Tehnika: mušebak. Lijep, estetski uspio rad na ko-
jem ima i stilizovanih natpisa, ali se ovi nisu mogli pročitati,
jer je luster visoko obješen, pa nedostupan.

193. Surmedan s čepom, oboje od mesinga. Na čepu ime majstora
Nedžmeddin Eždî, po kojem se vidi da je Perzijanac. (Na
izložbi.)

199. Mesingani divit. Na vanjskoj strani dna tintarnice utisnuta
carska tura, u kojoj se jasno razabire ime sultana Sulejmana.
Po toj marki se vidi da je ovaj eksponat veoma star.
Na vanjskom rubu tintarnice utisnuta i dagma majstora
»Abdî«. Izložen u Svrzinoj kući (u velikom čardaku, »trpe-
zariji«).

216. Srebrni zarf s turom sultana Mustafe I.
 217. Srebrni zarf s turom sultana Mustafe I, sina Mehmeda III.
 218. Srebrni zarf s nečitljivim natpisom.
 243. Kutija za cigarete s natpisom »Saray« (Sarajevo).
 244. Kutija za cigarete od mesinga s natpisom »Bosna«.
 245, 246 i 247 Kutije za cigarete s nevješto ispisanom oznakom »Saray« (Sarajevo), u vrsti »neshî« arapskog pisma.
 248. Šibičnjak od mesinga s natpisom:
 »Yadigâr-i Saray Bosna« (Uspomena iz Sarajeva).
 265. Bakreni ibrik, na čijem je grliću okrugla dagma majstora:
 Amile Ibrahim (Izradio Ibrahim).
 270. Bakreni luster s nečitljivim natpisom u pismu neshî, koje prelazi u dekorativni ornamenat.
 296. Mesingana narukvica, na kojoj je ugravirano:
 Yadigâr-i Bosna Saray. (Uspomena iz Sarajeva.)
 279 i 298. Mesingane narukvice s nečitljivim natpisima.
 340. Srebrna kutijica, na kojoj je pričvršćen muhur (lični pečat) od karneola:

Gül-i bagı seadet ola, ya Rabbi, Subhî. 1238. (O Gospodaru, nek ruža vrta sreće bude Subhî.
 1238. h. g. = 1823.)

343. Srebrna hamajlija (amulet) s dječije kape.
 Natpis: »Mašaallah« (Ne ureklo se!) i hidžr. god. 1220. (1805).
 387. Sprava za kovanje novca. (Izložena u vitrini. »Trgovina«.) Po primitivnosti izrade, a naročito po veoma nevještoj izradi matricâ za lice (avers) i naličje (revers), vidi se očigledno da ovo nije bila sprava za legalno kovanje novca u državnoj kovnici (darbhane, »tarafana«, »tarapana«), nego za krivotvorenje, koje je vršio neki kalpozan (krivotvorilac, faux-monnayeur). Ni pisar teksta ni graver nisu bili bar osrednje pismeni ljudi, pa im je falsifikat ispao veoma bijedno. Na aversu se u carskoj turi može pročitati samo »Es-sultan es-s...«, a nema ni traga imenu vladara i njegova oca, dok je ispod toga, u oznaci kovnice i godine, ispuštena glavna riječ, »duribe« (kovano); u riječi »Istanbul« izostavljena dvotačka na slovu »t«, tačka na slovima »n« i »b«, pa čak i u oznaci godine vrlo slabo i rasplinuto izrađena tačka kao oznaka jedinice (nule).

Ni sa reversom nije mnogo bolje: već prva riječ, »sultan«, napisana je krivo »saltan«, druga je još gore unakažena: mjesto »hakan« stoji »hafan«, zatim dolazi kao posve krivo i savišno »bin i« (mjesto »ibni«).

Natpisi glase:

A v e r s: Es-sultan
 es-s....
 an nasrihi fi

Istanbul

1230.

(Sultan (sin) s... (sultana)

Božjom pomoću (kovano) u Istanbulu

1230. (hidžr. god., t. j. 1815.)

Prva dva reda su u carskoj turi (tugra).

Revers: Saltan

ve hakan bin i ibn

us-sultan ibn

us-sultan.

(Car i hakan (vladar vladara) sin sultana sina sultanova.)

404. Posrebrana bakrena tabla (poslužavnik) s natpisom:

»Yadigâr — i Bosna Saray« (Uspomena iz Sarajeva.)

454. Kubura s mesinganim okovom, ukrašenim sedefom i potpisom majstora: »Amile Sadri Ali« (Izradio Sadri Alija). Po tehnici rada i imenu Sadri, koje se u Bosni i Hercegovini ne nadjeva, jer podsjeća na našu riječ »sadrijeti«, može se zaključiti da je mastor bio Šiptar. To ime se često sreće kod Šiptara muslimana i katolika.

472. Nož s koricama, datiran 1289. h. g. (1872). Natpis glasi u prevodu:

Nema snage da podigne svoj vrat s tla predanosti (sc. Božijoj volji), ako na koga god sablja sudbine ukaže (upre prstom).

Veliki nož sa žigom (dagmom) »Muhammed«.

477. Veliki nož (handžar, jatagan), u koji su zlatom ukucane riječi:

»Amile Abdullah« (Izradio Abdullah) i »Sahib Mehmed baša 1240«. h. g. (Vlasnik Mehmed-baša 1240. h. g. = 1825.)

478. Veliki nož, u koji je ugravirano:

Amile Hasan-kalfa, sahib Mustafa-baša. (Izradio Hasan-kalfa, vlasnik Mustafa-baša.)

Na nožu ima i majstorova dagma (žig) i god. 1204. (1780).

VEZ

483. Abdesna marama, navezena arapskim pismom (jazijom).

Motiv: carske ture (tura), ali stilizovane i izvedene samo u karakterističnim potezama, bez detalja i dijakritičnih znakova, zato su nečitljive.

Ovo je jedini vezeni predmet u Muzeju grada Sarajeva koji je ukrašen arapskim natpisima, izvezenim vješto i pažljivo, a rađen rukom.

Svi ostali radovi, vezeni (pored ostalih motiva) natpisima u arapskom pismu, izrađeni su mašinskim vezom, koji je prozvan »Šahinagin vez«. To je ime dobio po Šahin-agi Ali-

hodžiću, koji je prvi u Sarajevu nabavio mašinu za vez i počeo »en masse« proizvoditi robu vezenu tom brзом i jeftinom tehnikom. Vezao je ahmedije, fesove, čulahe, jastuke, makate, jambeze (jastučne peškire), jorgane, sedžade i levhe, a naročito mnogo sitnijih predmeta, koje su turisti kupovali kao uspomene iz Sarajeva. Na potonje predmete, kao što su ručne torbice (réticules, Handtaschen), zastirači za stoličice i peškune, stolnjaci, a naročito na t. zv. »miljeje« (milieux), primjenjivao je orijentalne motive, kao što su džamije, turske carske ture i natpisi u stilizovanom arapskom pismu, i to stereotipno »Yadigâr-i Bosna Saray« (Uspomena iz Sarajeva), ili samo »Yadigâr« odnosno »Bosna-Saray« (Sarajevo) i »Saray«.

- 544. do incl. 548 su »miljeji« (milieux) s motivom džamije i natpisom »Saray«.
- 551. do 558 su »miljeji« s motivom ture i pogdjekojim stilizovanim natpisom.
- 560. Stolnjak sa natpisom »Yadigâr«.
- 561 i 562. Stolnjaci s motivom ture i pogdjekojom stilizovanom riječi.
- 563—565. Sedžade vezene na mašini. Motiv ture i pokoja stilizovana riječ.
- 566. Levha izvezena u obliku ture, koja je stilizovana kao i neke druge riječi oko nje, ali sve nečitljivo.
- 567. Zastirač za škrabiju, ukrašen nečitljivim stilizovanim arapskim pismom.
- 568 i 569. Stolnjaci s turom u sredini, a po ivici stilizovani nečitljivi natpisi.
- 572. »Milje« s natpisom na rubu. Nečitljivo.
- 575. »Milje« s motivom ture.
- 577—580. »Miljeji« s motivom ture.
- 582 i 583. Motiv ture na »miljejima«.
- 586—588. »Miljeji« s motivom stilizovane ture.
- 590 i 591. »Miljeji« s motivom ture i natpisa na borduri, sve stilizovano, pa nečitljivo.
- 594—599. Sve »miljeji« s motivom stilizovane ture i natpisima u stilizovanom arapskom pismu.
- 601 i 602. Stolnjaci s motivom ture i natpisima, sve stilizovano, pa nečitljivo.

INVENTAR II

ETNOGRAFSKOG ODJELJENJA MUZEJA GRADA SARAJEVA

- 854. Savatli ibrik od kalajisanog bakra. Na spljoštenim bokovima ibrika, koji po izradi odudara od uobičajenih oblika ove vrste suda, ugravirana su na suprotnim stranama (između nosača

i drški) krupnim slovima slijedeća dva natpisa:

1. Fi 7 z sene 1271

Sabih Spaho-zade Abdi-aga.

(Na 7 zil-každe 1271 (1855) godine, vlasnik Spaho Avdaga.)

2. Amile Mustafa, Eyalet-i Bosna Saray.

(Napravio Mustafa, ejalet Bosna, Sarajevo.)

(Na izložbi.)

864. Bakreni dugumak na kojem nije označena godina izrade, ali se može pročitati samo djelomično ime vlasnika:

Sahib..... Munib.....

(Vlasnik..... Munib.....)

Veoma je vjerovatno, da se radi o Ahmed Munib-efendiji Glodi, kolovod; »Glodine bune« u Sarajevu.

(Na izložbi.)

865. Isti natpis kao i na broj 864.

874. Tabla (poslužavnik) za kavu. Od bakra. Ugraviran natpis »Mašallah« (Ne bilo uroka!).

875. Veliki »takatuk« od bakra u obliku plitke plosnate mangalice. Ovaj sud je mogao služiti ne samo kao pepeljara za otresanje lula na čibucima nego i kao mala mangala za prenošenje tople kave iz »Kahveodžaka« u muški i ženski kraj kuće. Nosil natpis: Ahmed 1271. (1855).

(Na izložbi.)

911. Osam drvenih žlica (kašika). Sve žuto lakirane i ukrašene pri vrhu drške, s unutrašnje strane, grančicama crvene i maslinasto-zelene boje u crno izvučenim rubovima (konturama). Kusala (dijelovi žlica koji se stavljaju u usta) ukrašena krupnim grančicama (cvjetovi s po 2 lista i peteljkom) u istoj tehnici kao i vrhovi držaka, a grančice uokvirene sa po 3 koncentrična kruga, izvučena crnom bojom kao i natpisi. Donje strane kusalâ ukrašene istim, ali umanjenim motivom kao i unutra. Do drški, s desne strane grančica, na svima piše »Numero 4« kao oznaka veličine i godina 23. (biće 1323. h. g. = 1905, možda i 1223 = 1808). Natpisi na drškama s unutrašnje strane glase:

1. Hazellezi yoğurduna lakinnehü gel yigidim cevir eyleme, dünden gel (tursko-arapski miješano (bigarré).

(Ovo je ona za kiselinu (jogurt), ali dođi, moj junače, ne muči me, po noći dođi! Izvolite!)

2. Adem ile yedim tane, Nuh ile girdim tufane.

(S Ademom sam jeo zrna (pšenice), s Nojem sam ušao u potop. Izvolite!)

3. El-hattu bâqî ve-l-umru fâni

el-abdu 'âsî ve-r-Rabbu 'âfî.

(Arapski: Pismo (napisano) ostaje trajno, a vi-

jek je prolazan, rob (čovjek) je grešan, a Gospodar oprašta.)

4. Herkim fukara gonülüne dokuna
Dokuna sinesi Allah okuna! Buyurun!
(Ko god siromaha darne u sree (ucvil!))
Nek Božja strijela pogodi u njegovo srce! Izvolite!)
5. Su iki nesneden oldu Biga' nin harabı;
Rumların tütünü, Şarkoy ve Mereftelerin,
şarabı.
(Od ove dvije stvari je opustjela (propala) Biga:
od grčkog duhana i od vina iz Şarköya
i Merefte.)¹
6. İlim yeğdir kamu maldan,
mal tükenir, gider elden,
saklama ilmi ki
elden kesp u kâr olur.
(Znanje je bolje od svega blaga,
blago se iscrpi, ode iz ruke,
ne krij (čuvaj) znanje
da ne ostaneš bez prihoda i dobitka!)
7. ikidir insanda,
uçten artik olmadı hayvanda.
(..... dvoje je u čovjeka
ne može biti više od troje u životinje.)
8. Bu usla adam olur durursa,
hibe ile at emanet eğer benim olursa.²
(S ovom pameću (odgojem) postaće čovjek (sre-
tan) ako uzastoji (ako se ovog bude držao):
baci poklon i emanet, makar bio i moj.)

912. Na izložbi. Drvena žlica slična onima pod br. 911. Natpis:

Hararetim def'edemez kar ile buz
meğer senden ihsan ola bir karpuz.

Buyurun, mirim!

(Žed mi ne mogu ugasiti snijeg i led,

osim ako mi ti podariš jednu lubenicu.

Izvolite, gospodine moj!³)

1. Biga je grad u vilajetu Brusi, Sarkoy je ime našem Pirotu, koji su prije i u Bosni zvali Šarčoj. Merefte (Myriophito) je sresko mjesto u Istočnoj Trakiji, 60 km udaljeno sjeveroistočno od Gelibolua (Gallipoli). Poznato po izvrsnom crnom vinu. Sarköy se zove i jedno sresko mjesto, udaljeno (prema sjeveroistoku) 40 km. od Gelibolua.

2. Drugi stih nije jasan, jer riječ »at« znači »konj« i »baci«, ali se po kontekstu ne može vidjeti šta se misli.

3. Ovo je primarno značenje toga distihona, koji se, bez natezanja, može prevesti i u prenesenom smislu:

Moju ljubavnu žar ne može ugasiti snijeg ni led, što mi ti ne ćeš dati svoju dojku.

Izvolite, gospodine moj!

970. Veliki nož s natpisom:
 Amile Salih. Sahib Muhammed
 Ya Muhammed, kil şefa'at, ümmetindir. 1227.
 (Napravio Salih. Vlasnik Muhamed.
 O Muhammede, zauzmi se za Muhammeda.
 koji je tvoj pristaša. 1227. (1812)
 Ime vlasnika okruženo je turom.
972. Veliki nož s velikim, zlatom tauširanim natpisom u obliku badema:
 Sahib ve malik (gospodar i vlasnik) Hüseyin.
 Godina se ne može sigurno pročitati, ali je vjerovatno 1219.
 h. g. (1804).
 U nož je utisnuta dagma (žir. Prägestempel) majstora:
 Amile (izradio) Osman.
973. Veliki nož s natpisom:
 Sahib (vlasnik) Murat.(?)
974. Dugi nož (handžar) iz god. 1220. (1805):
 Amile Süleyman. Sahib Mustafa (?).
 (Izradio Sulejman. Vlasnik Mustafa (?).)
975. Veliki nož, na kojem je zlatom tauširano:
 Amile Mehmed. Sahib Derviş 1289.
 (Izradio Mehmed. Vlasnik Derviş 1289. (1872).)
 Na nož je udarena dagma u obliku badema, ali se ime majstora ne podudara s ovim u natpisu (»Mehmed«), jer u dagmi piše »Amile Abduhu« (Abdi?). Može biti da se radi o dva majstora od kojih je jedan sabljar (»kulukčija« od turskog kılıççı, a drugi kujundžija.
976. Dugi nož s natpisom.
 1230. Amile Agan. Sahib Murat.
 (1230. – 1815). Izradio Agan. Vlasnik Murat.)
969. Dugi nož na kojem su zlatom tauširani natpisi u 4 kartuše:
 1. Amile Alî. Sahib malik Mustafa aga bin Mehmed.
 (Izradio Alija. Vlasnik gospodar Mujaga, sin Mehmeda);
 2. Lâ fetâ illâ Alî, la seyfe illâ Zu' 'l fiqâr.
 (Nema viteza nad Alijom, nema sablje nad Zulfikarom);
 3. Ey gönûl, bir kan icün her cana minnet eyleme.
 Isret — i dünya icün sultana munnet eyleme.
 (O srce, za jednu krv nemoj biti obavezan svakoj sorti,
 Radi užitka ovog svijeta ne budi obavezan sultanu!);
 4. U medaljonu: Sene 1278.
 (Godina 1278. – 1871).

971. Dugi nož s natpisom:
Sahib ve malik Alî 1289. (Gospodar i vlasnik Alija. 1289. (1872).)
979. Veliki nož s natpisom u tehnici lažnog tauširanja:
1221. amile Ibrahim (?). Sahib Hasan
Tevekkülî alâ Haliqî... Mehmed aga.
(1221. (1806) izradio Ibrahim (?). Vlasnik Hasan.
Moje je uzdanje u moga Stvoritelja... Mehmed-aga.)
Ovo »vlasnik Hasan« zaokruženo turom (tuğra), a za onog Mehmed-aga nije jasno šta je.
916. Pribor za crnu kavu. Na ibriku i na zarfovima natpisi:
Yadigâr-Bosna« (Uspomena iz Bosne).)
923. Kubura (mala puška) kremenjača sa zlatom tauširanom godinom izrade 1146. (1733). (Na izložbi.)
928. Dugi nož s oznakom vlasnika:
Sahib Mehmed-baša.
931. Divno tauširana (zlatom) kubura s natpisom:
Amile Es-seyyid Hamdan kalfa. sene 1158.
(Izradio gospodin Hamdan-kalfa, god. 1158. (1745).
(Na izložbi.)
965. Dugi nož s natpisom:
Amile Hüseyin kalfa 1225. (Izradio Husejin kalfa 1225. (1810).)
- Zlatom tauširana tura u kojoj je natpis:
Sahib malik Mehmed basa. i Ya Muhammed
ki! sefa'at, ümmetindir Mehmed.
(Vlasnik i posjednik Mehmed-baša. — O Muhammede, zauzmi se za Mehmeda, koji je tvoj sljedbenik!)
966. Dugi nož na kojem je zlatom tauširan »muhri Sulciman« (Solmonovo slovo)) i natpis:
Sahib... sene 1278« i »Amile Hüseyin«.
(Vlasnik... god. 1278. (1862). — Izradio Husejin.)
967. Dugi nož. Zlatom tauširan natpis:
Sahib Ali beşe, sene 1291. — Amile Ismail.
(Vlasnik Ali-baša god. 1291. (1874). — Izradio Ismail.)
968. Dugi nož sa zlatom tauširanim natpisom:
Sahib Ali beşe, sene 1291. — Amile Ismail.
(Vlasnik Alija 1280. (1863). — Izradio Salih.)
977. Veliki nož s natpisom:
Sene 1225. Amile Mehmed. Sahib Mehmed-aga.
(Godine 1225. (1800). Izradio Mehmed. Vlasnik Mehmed aga.)

977. Veliki nož s natpisom:

1219. Amile Hasan. Sahib Mehmed. Biçak elde gerek dilde sübhan.

(1219. (1799). Izradio Hasan. Vlasnik Mehmed. Nož treba da bude u ruci, a na jeziku spominjanje (zazivanje, slavljenje) Boga.)

980. Veliki nož, na kojem je natpis:

Amile Osman. Sahib 278.

(Izradio Osman Vlasnik 278 (1861).)

981. Veliki nož sa žigom (dagmom):

Amile (izradio) Adem 11.

983. Veliki nož s natpisom u tehnici pseudo-tauširanja, izvedenim u obliku ture:

Sahib Hasan 1235.

(Vlasnik Hasan 1235. (1820).)

984. Dugi nož umjetničke izrade, ali veoma oštećen, ukrašen finim krupnim arabeskama izvedenim u tehnici tauširanja zlatom.

Prvi dio natpisa nečitljiv, a u drugom se vide samo riječi:

... la seyfe illâ Zu-'l-fiğar. (...nema sablje nad Zulfikar.)

Datum se ne vidi, ali biće da je sablja vrlo stara.

986. Veliki nož, u koji je utisnuta dagma (žig) majstora:

Muhamed Mulla-Ishak.

987. Veliki nož, na kojem je ugraviran natpis:

Sene 1223. amile Mehmed, sahib Süleyman ağa. yâ Muhammed, kıl şafa'at, ümmetindir Süleyman aga.

(God. 1223. (1808), izradio Mehmed. Vlasnik Sulejman-aga.

O Mehmede, zauzmi se za Sulejmanagu, koji je tvoj sljedbenik!).

Ime vlasnika zaokruženo je turom.

990. Veliki nož s natpisom:

1220. amile Mehmed bin Omer-Sahib Ibrahim. Tevekkulî alâ Hâliqî, abduhû Ibrâhîm. Bişak elde gerek, dilde sübhan. Mubarek bâd.

(1220. (1805) izradio Mehmed sin Omerov. Vlasnik Ibrahim. Moje je pouzdanje u mega Stvoritelja. Blagoslovljeno bilo!)

Ime vlasnika zaokruženo je turom.

993. Handžar sa člinom (kavzom) ukrašenim filigranom (srmatelom) i tauširan zlatom. Natpis:

La fetâ illâ 'Ali, lâ seyfe illâ Zu-'l fiğâr. Sine bu biçagi ya Muhammed. (Nema viteza nad Alijom, nema sablje nad Zulfikar. Prsa . . . ovaj nož . . . o Muhammede!)

Ostali tekst natpisa, razdijeljenog u 4 kartuše, ne može se pročitati kao ni oznaka vlasnika i majstora, koja je ispisana u medaljonu ispred nje, a to vrijedi i za godinu izrade. (Na izložbi).

994. Dugi nož (jatagan) s natpisom u tehnici pseudo-tauširanja.

Odlična izrada, pismo lijepe. Natpis:

Bu bıçağı yapan usta Kâmil
Anı zemmedem ne bilür cahil?
Bıçak elde gerek, dilde sübhan.
(Ovaj nož je izradio majstor-Čamil
šta zna neznalica, koji ga kudi?
Nož treba da je u ruci, a na jeziku slavljenje
Boga.)

(Na izložbi).

995. Handžar bjelokorac tauširan zlatom. Natpis:

Amile Salih usta 1221. Sahib Abdullah.
(Izradio majstor Salih 1221. (1806). Vlasnik Abdullah.)

Ime vlasnika zaokruženo turom (tuğra), a lijevo od nje tauširina imena »Sedam spavača« (Ashab-i Kehf), zatim:

Yâ Muhammed, kil şafa'at, ümmetindir Abdullah.

(O Muhammede, zauzmi se za Abdullaha, koji je tvoj sljedbenik.)

(Na izložbi).

1000. Kur'an-tas od mesinga, spolja i iznutra ispisan ugraviranim poglavljima iz Kur'ana. (Jâsin i dr.) i salavatima.

1001. Veliki nož na kojem je stručno istrugan natpis, samo se do člina razabire:

Tevekkülî 'alâ Hâliqî. (Uzdám se u svog Stvoritelja.)

1002. Veliki nož s natpisom u tehnici lažnog tauširanja:

1223. amile Ahmed. (1223. (1808)) Izradio Ahmed). Sahib el-Hadž Ömer ağa Bodrumi-zade.
(Vlasnik Hadži Omer-aga Bodrumija.)

Zatim ispisana imena Sedam spavača (Ashab-i kehf).

1069. Čutura od crvene kože s natpisom u tehnici i »kullabdan« (srebrna žica na podlozi od kartona):

Sahib Derviş-aga (vlasnik Derviš-aga.)

(Na izložbi).

1074. Čaša na sklop od crvene kože s dvostrukim kaišem (za vješanje o sedlo, kao i kod prethodne čuture.)

4. Bije da se ovdje radi o duhovitoj igri riječi: »usta Kâmil« znači »majstor-Čamil«, i »savršen majstor«, pa bi se distihom mogao prevesti i ovako: Majstor, koji je izradio ovaj nož, savršen je. — šta zna onaj koji ga kudi, neznalica jedna?

Na čaši pozlaćenom srebreonom žicom (u tehnici kullabdan) izvezen natpis:

Sahib Mustafa. (Vlasnik Mustafa.)

Provjeravanjem ustanovljeno da je ta čaša bila vlasništvo Musta-paše (Mustafa-paše Babića.)

U. K. 1102. Čaša s drškom i poklopcem, sve brušeno, nosi natpis u zlatu:

Maša' allah 1189. (Ne bilo uroka! 1189. (1766).)

(Na izložbi).

1202. Divit od pozlaćenog mesinga. Izvanredno fina i ukusna izrada u tehnici graviranja. Na donjoj strani dna tintarnice u šest redova natpis na arapskom:

Amile Ahmed Bosnevi eş-şehîr bi-Rumî bi-kurb-i 's-Saltaneti 's-Senijjeti Kostantinijjeti, l-mahmijjeti, 'ufije 'an dżemî i 'l-beli jeti fi qarijjetihî Ūsküdar. Sene 1111.

(Izradio Ahmed Bosnevi (Bošnjak), poznat kao Rumi, u blizini velegrada Konstantinopola, prijestonice Turske carevine, Bog ga sačuvao («o-prostio») od svake nesreće, u selu Ūsküdaru godine 1111. (1699).

Osim ovog, neobično detaljnog natpisa na ovaj divit su udarena i dva majstorova žiga, oba umjetničke izrade: na pernici (kalemndan) jedan pokrupan u medaljonu (oblik lista) «Kad 'amile Rûmî» (izradio Rumi), utisnut ispod baglame poklopca, a na tintarnici (kumkuma) je druga sitna dagma «Rûmî». Ovaj stari umjetnički rad našeg užeg zemljaka nalazi se u muzejskoj izložbi zajedno s još dva predmeta pisaćeg pribora, oba prvoklasne izrade. To su:

škare (makaze, nožice), u kojih su ušice od mesinga, izradene veoma vješto u obliku invokacije «Jâ Fettâh», koja je na jednoj nožici (kraku) ispisana u normalnom obliku, a na drugoj kao da se prva vidi u ogledalu. Čelični dio (za rezanje papira) tauširan je zlatom s izvanje strane, a unutarja je žljebasta, svedena u šiljak.

Drugi eksponat nosi broj.

1203. To je perorez (kalemtraš) od čelika, na kojem je zlatom tauširan natpis, od kojeg se još vide ostaci:

...dû džihân... jâ Rabb-el âlemîn

(... dva svijeta ... o Gospodaru svijetova!)

1207. Sapun loptasta oblika s crnim natpisom u vrsti arapskog pisma zvanog talik:

Edirne yadigâri. (Uspomena na Drinopolje.)

Izložen na leđenu «trpezarije» u Svrzinoj kući.

1237. Lehva s tekstom «En-nedžâtü fi-'s-sidl»

(Spas je u iskrenosti.) pisanim «sulusom».

Pisao Mehmed-beg Kapetanović-Ljubušak i poklonio ljekaru Čehu, dr. Bayeru.

Izložena u ženskom velikom halvatu Svrzine kuće.

1239. Velika polihromna levha, ispisana na papiru, pa prilijepljena na dasku. U sredini glavni tekst izveden krupnim zlatnim slovima i dat u obliku kadionice (buhurdan) stilizovanim pismom u dvije varijante: jedna strana (desna) pisana normalno, a druga (lijeva) kao da se vidi u ogledalu (Spiegelschrift). U »poklopcu« se mogu razabrati riječi »el-Kerim« (Milostivi) i »gülzâr« (ružičnjak), a u »trbuhu« (vatrištu) riječ »Ibrahim«

Iznad kadionice piše »Maša Allah«! (Ne bilo uroka!)

S desne strane ispisana okomito dva retka (crnim slovima), unutarnji sulusom:

Tutuştu dudağımıla buhurdan
sanasın anber ile reyhan.

(Mojim se usnicama raspiri kadionica da pomi-
sliš da je ambra i bosiljak.)

Vanjski redak glasi:

Nâri gülzâr eyliyen Rabb-ül-kerim
eylemiş Ibrahim.)

(Milostivi Gospodar, koji pretvori vatru u ruži-
čnjak, učini . . . Ibrahim).

S lijeve strane opet dva retka, simetrično ispisana s onima nadesno, ali odozdo prema gore. U unutarnjem redu mogu se pročitati, jer je pismo izbljedjelo, samo ove riječi:

Dil-i uşşaq-i Abd-il-Bari.

(Srce zaljubljenih u roba Stvoriteljeva.)

Desno od »noge« kadionice piše:

Harrerhu — 'I-faqr . . . Şehri (?)

(Napisao siromašak . . . Şehri), a lijevo:

Gafer' Allâhu veli - vâlideyhi. Senete 1191.

(Bog oprostio njemu i njegovim roditeljima.)

Godine 1191. (1777).

Levha je nabavljena iz sarajevske aginske porodice Kasumagića.

Izložena je u čardaku (»trpezariji«) Svrzine kuće.

1275. »Meterizi« (joltasi, »porcije«) sa četiri tasa (sahana). Na tjemenu poklopca utisnuta državna dagma (žig) »Nuhâs« (bakar), a na rubu u medaljonu (oblika srca) natpis:

Şerif Osman Paşa 1273. (Şerif Osman-paşa 1273
(1857.)

Isti takvi natpisi su i na svima tasovima.

RÉSUMÉ

LES INSCRIPTIONS ORIENTALES SUR LES OBJETS DE LA COLLECTIONS ETHNOGRAPHIQUE DU MUSÉE DE LA VILLE DE SARAJEVO

Le musée de la ville de Sarajevo possède une riche collection d'objets avec des inscriptions orientales sur les produits métalliques et textiles dont la majorité est fabriquée dans nos régions étant l'oeuvre des mains des maîtres artisans du pays. Ce matériel est utile à l'étude des influences culturelles de l'Orient et de l'Occident qui se sont rencontrées et croisées en Yougoslavie, ce qui a donné chez nous deux types d'artisanat artistique: celui de Bosnie-Herzégovine et celui de Kosovo-Métochie, tous les deux mêlés avec des éléments de la culture orientale, qui se sont harmonieusement fondus aux éléments du pays, slaves et albano-cincares. Ces deux styles sont différents quant aux ornementsations, ce qui facilite la répartition dans ces deux groupes. Dans les cas où c'est plus difficile de le faire d'après la fabrication de différents objets, de petites fautes sur les inscriptions turques nous aident, car souvent elles sont un sûr critérium sur l'appartenance ethnique de l'artisan, ces fautes étant très caractéristiques.

Les légendes sur les grands couteaux (yatagans) et épées, quoique en général de manière stéréotype, mais sont des fois très originales, dénoncent le caractère du propriétaire: on voit qu'il était un Bosniaque fanatique (serkeş Bosnak), qui ne fait pas grand cas ni du sultan. Une inscription gravée sur un très bel encrier fabriqué en 1700 par un Bosniaque Ahmed Bosnevi nommé Rûmî à Üsküdar (un quartier d'Istanbul): dans la capitale, il souligne son origine ce qu'on ne verrait pas d'après sa marque »Rûmî«.

Sur des nombreux yatagans, épées et quelques pistolets on a gravé le nom du propriétaire, l'année de la fabrication et le nom du maître artisan, sur quelques-uns on voit la dagma (marque) ce qui facilitera l'étude à ceux qui écriront sur nos forgerons, qui fabriquaient des épées et de fusils et ciseleurs d'or, ce qui sera une importante contribution à l'histoire de notre culture.